

ZOMBOR és VIDÉKE.

POLITIKAI és VEGYES TARTALMU MEGYEI KOZLÖNY.

Megjelenik hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

Hirdetések és előfizetések fôlvetetnek a egyes számok kaphatók helyben:

Muzsik és Parthes könyv- és könyvnyomtatásában, Schön Adolf könyvkereskedésében, Hay Sándor dohánytösdjében, valamint hirdetések s nyilattéri közlemények egy a fôvárosi mint a külföldi összes hirdetési irodákban.

Egy szám 10 kr.

Szerkesztési iroda és kiadóhivatal:
Sötét- és csendes-utca sarkán, Hofener-tele házában, hová minden a lap szemléi részét illető közlemény, az előzetesek és hirdetések is küldendők.
Bérmintelen leveleknek fogadják azokat, a kéziratok nem adatkak vissza.

Szerkesztővel értekezhetni: d. e. 11 óráig 12-ig és d. u. 3-tól 5 óráig.

ELŐFIZETÉSI DÍJ.	
helyben házhoz szállítva	
Egész évre	8 frt.
Fél évre	4 „
Negyed évre	2 „
Vidékre postán küldve:	
Egész évre	9 frt. — kr.
Fél évre	4 „ 50 kr.
Negyed évre	2 „ 25 kr.
Néplátóknak helyben:	
Egész évre	6 frt. — kr.
Fél évre	3 „
Negyed évre	1 „ 50 „
Néplátóknak vidéken:	
Egész évre	7 frt. — kr.
Fél évre	3 „ 50 „
Negyed évre	1 „ 75 „

Előfizetési felhívás

**„Zombor és Vidéke“
IV. évfolyamának 4-ik évfolyardere.**

A „Zombor és Vidéke“ egyedüli támasza, fennállhatásának egyedüli föltétele előfizetőiben fekszik, — s ez annak indoka, hogy minden előfizetési évfolyam közeledtekor kénytelen előfizetői elé lépni s az eddig tanúsított hazafias támogatást a jövőre is kikérni.

Lennék kormányparti lap — a talán a kapott subventio s a minden uton-módon történő támogatások, a hivatalos hirdetések özöne tán elbizakodottá tehetnének, de nem vagyunk az s mi több, nem is akarunk az lenni, — legalább nem a Tisza-kormány a att.

Ily körülmények között a mennyire indokolt ezen tiszteletteljes föllepésünk az évfolyam közeledtekor, a mennyire kényszerű is egyuttal ezen támasz, s a hazafias pártolás kikérése, talán éppoly fontos, sőt minden bizonnyal szükségesebb, hogy lapunk barátaai ezen támogatásukkal ne késlekedjenek s nehéz küzdelmeinket legalább annyiban akarják megkönnyíteni, hogy az előfizetési díjakat pontosan bekdüdjék. — A mi pedig fájdalom! nem történik.

Előfizetőink nagyrésze még a mult évfolyam előfizetési díjával is hátralekban vannak s meg vagyunk arról gyôzôdve, h-gy sokan még ennek tudatában sínesenek — a legtermészetesebb feledékenységnel fogva.

Ha nem volnánk arról meggyôzôdve, hogy lapunknak igenis nagy-számban vannak barátai, még inkább arról, hogy ezen a megyében egyedüli ellenzéki politikai lapnak fontos missziót kell betölteni, hogy fennállása egy nagy úrt tölts, mely nélküle sem maradhatna betöltetlen, s végre arról is, hogy földatunkat mind ez ideig erôinktôl kitelhetôleg be is töltöttük, — nem lenne tán annyi erkôlcsi bátorságunk, — kimondani, hogy a támogatás nem áll arányban a fennállhatás alap-fôltételeivel.

Igy azonban kimondanunk ezt erkôlcsi kötelesség, melynek megszegésére az a kivánt hatás, hogy legalább tényleg meglevô előfizetőink sietni fognak hátralekkaikat az esedékes előfizetési díjjal kiadóhivatalunknak bekdüdni.

E hitben lépünk tehát ezuttal az előfizetési negyed küszöbén melyen tisztelt előfizetőink s lapunk barátaai él-

s e hitben kérjük is ôket: kegyeskedjenek Bács-Bodrogh vármegye egyedüli ellenzéki politikai lapját a jövőben is támogatni s e támogatást az októberi előfizetési negyed alkalmából hathatósan demonstrálni.

Az előfizetési föltételek lapunk homlokzatán olvashatók.

Tisztelettel
A. Z. és V. szerk. és kiadóh.

Mártonfi Károly,
orsz. képviselőnek beszámoló beszede.
(Tartotta f. hó 20-án.)

Tisztelt választók,
Kedves polgártársaim!

A napi sajtó máj fejlettsége mellett a közönség gyors és kimerítő értesülést nyer mindenről, a mi a törvényhozás terneiben történik.

Igaz, hogy a sajtó mindég saját pártjának felfogása szerint, tehát gyakran a nézve részrehajlólag szokott itélni, de ez csak az egészen avatlanokat képes megtevesztelni, és ezért nekem nem lehet feladatomban, hogy tisztelt választóimnak a lefolyt törvényhozási ülésnek minden fontosabb mozzanataival részletesen referáljak.

A mi engem ille hozott, az első sorban a választóim iránt tartozó tisztelet és kötelességet tanúsítása, és másodsor azon kívánság, hogy itt Önök színe elôt öszintén elmondjak egy-mást, a mi ellenzéki szempontból fontosnak látszik.

E tekintetben sajnosan kell bevallanom, hogy az ellenzék ügye ez idôszert sem áll oly kedvezôen, hogy az ország sorsára nézve döntô befolyást gyakorolhasson. Az ellenzék hasztalan küzd a megcsofolatlan ervek fegyverével, hiába világítja meg az országos bajokat és politikai helyzetet az igazság szövevényével, mind hiú fáradság, kárba vesztett küzdelem: a többség a kormánynak egy jelszavára, vakon megszavaz mindent, a mi saját érdekeinek megmentésére, és a kormány hatalmának kiterjesztésére vezet.

Bátran azt lehet mondani, hogy parlamentünkben minden törvényjavaslat sorsa egy és ugyanazon indokra vezethetô vissza, — a kormány feltétlen akaratára.

Csak a hatalmi tekintetnek a mérvadó, minden más eltérô vélemény, alapuljon az az igazság, a politika, vagy állambûcseségnek legjogosultabb követelményein, számba nem vetjük, és a legremekebb szónoklatok — mint azt a felirati és költségvetési vitáknál böven volt alkalmunk tapasztalni, — hatás nélkül és nyomtalanul vesznek el.

Hasonló sorban részeseult a förendilház reformjáról szóló törvényjavaslat is, melyet az ellenzék legkitünôbb vezérferfiainak. — koncentránt támadásai egyetlen pontjában sem voltak képesek megváltoztatni.

De igenis megváltoztatta azután magának a kormánynak elvtelensége oly annyira, hogy azt eredeti lényegébôl teljesen kikövetkeztetvén, a többség saját maga ellen volt kénytelen szabavazni.

Bármiként vélekedünk is különbben ezen szegényletes meghátrálás felôl, egy tény kétségtelen, az t. i. hogy a förendilház reformja zátonyra került, és hogy elfogadott alakjában nem lehet hivatva a törvényhozás második faktora gyanánt állandóan szerepelni.

De hogy ha a legislatura terén a többség a hozzáfôrhetlen megátalkodottság vas ôvével zárja el magát minden kapacitáció lehetôsége elôt, legalább a képviselôválasztási visszafeléssel szemben szigoruan és igazságosan kellene neki eljárni. Fajdalom azonban itt is a letett eskü ellenére oly itéleteket hallottunk meghirdetni, melyek nem csak a legvastagabb részrehajlást, de a törvényt nyílt megzegését árulják el.

Es mért van ez így? leginkább azért, mert a demokraczia nálunk csak a felszínen lebeg, ruha test nélkül, hangzatos szavak elv nélkül, sôt néha hazugság az írott törvényekben.

Azért, mivel a kormány az egész országban minden tiszt állást, minden hivatal, sôt még a szolgásemélyzetet is monopolium alatt tartva ezen neki alárendelt és jól megfizezett seregnek érszakszónomái által minden képes kivinni, a mi hatalmi céljaira nézve elnyôsnek látszik.

Innen van azután, hogy a közszellem csak a nemzet felsôbb rétegeiben terjed el, de nem képes a néptest életébe áthatolni. Azért van, hogy a korrupciózt rendszeresen lehet fejleszteni, hogy a választási szabadsággal egyes arczatlanul lehet csúfolt úzni, és hogy a sajtót oly könnyû szert beköbba lehet verni.

Valóban kár, hogy nem akad statisztikus, ki az így nevezett közszolgálat terén szerzett érdemekért kiosztott kitüntetések lajstromát összeállítaná, — mert bizonyára meggyôzôdnék arról, hogy a mohácsi vész óta Tisza Kálmán uralmának kezdetéig, nem lett annyi különféle dekoráció kiosztva, mint a mennyi már alatta piacra talált.

A lefolyt ülésszak különbben nem nevezhetô meddőnek. Több közhástanú és sürgôs szükséglet pótló törvények hoztak, de fájdalom ezen törvények legnagyobb részére az egyoldalosság bélyege van ráttve, és majdnem minden alkotás új terheket róvân a nemzetre, annak következtében az államháztartás egyensulya mindég mélyebbre süllyed.

Kell, hogy aggodalmat keltsen a kormányban azon nyílt törekvése is, mely minden újabb törvényes intézkedés által a hivatalokat szükség nélkül szaporítja, és a bürokratikus szellem tápolja csak azért, hogy önkényes hatalmának támaszait megszilárdítsa.

Hogy így parlamenti viszonyok tarthatatlanok, mivel az ország elszegényítését, a szabadság veszélyeztetését és a nemzet elervajozását vonják maguk után, azt könnyû belátni.

De hogy mikép lehessen az elbizakodott s minden hatalmat magába olvasztó jelenlegi kormányt megtróni, és ez által a törvényhozás önállóságát és meltsôgát a maga természetes határai közé visszaállítani erre annál nehezebb a felelet, mivel azon

tényezôk, melyek e ezéért küzdenek, önmagok között is megvannak oszlova és nem ritkán egymást gyöngítik a siker elérésében.

Az ellenzéki számaránylatot bármely elfogadható kalkuluss szerint oly mérvben emelni, — hogy a kormány bukása bent a parlamentben valószínûvé tetessék, én ezt részemrôl lehetônek egy általában nem tartom, de igen is azt, hogy a közjogi alapon álló ellenzék és a függetlenségi párt, némely elveknél látszó, de valóságban csak határozott nézeteket képezô közjogi fogalmak felett, valamint a párttaktika és szervezeti tekintetben bizonyos kompromissumra lépjen, és ennek alapján a jövô választások alkalmával egyesülvén egész odaadással, — erjenek egész súlyával lépjen sorompóba.

Ismerem a nehézséget, tudom az ellenvetést, melyszerint Magyarországon választás által meg soha egy kormány sem bukott meg. De viszont be kell vallanunk, hogy a parlamentben is a kormányt mindég csak saját pártja, és nem az ellenzék buktatta meg.

Ha tehát nem akarjuk megengedni, hogy a kormányt csak saját pártja buktathassa meg, ugy végre is a nemzet életére kell apellálnunk, mely egyedül képes a letezô pártok számarányait és ekként az uralkodó többséget kisebbségé átvaltoztatni.

Erre nagy befolyással lenne ugyan a választási törvénynek meg ezen országgyûlésen való revidisja, különösen pedig a képviselôválasztások igazolásának a rendes bíróságokhoz való áttétele, miután azonban ily törvénynek meghozatala ismét csak a kormány önkényére van hagyva, nekünk nem marad más hátra, mint folyton buzdítani, lelkesíteni és kiartásztani a választópolgárokat.

Hogy azonban ezélt érhesünk, már ideje korán kell szervezkednünk, még pedig oly formán, hogy ezen szervezkedés ne csak képviselôválasztásokra, de a törvényhatóságokra, sôt egyes községekre is kiterjedjen és hogy az ellenzék minden hatóság vagy községi választásoknál lehetőleg tért foglalhasson.

Es én részemrôl gyakorlatilag nem ismerem helyesebb és jobb, a választások metere tapintatosabban ellenôrzést, mint azon pártszervezetet, melyet a legközelebbi napokban a délmagyarországi ellenzék Temesváron elfogadott és mely gr. Apponyi Albert helyettesével is találkozt, még végre az igaz ügy diadálra nem emelkedik. — Ezt tisztelt választóimnak elfogadás végett annál inkább vagyok bátor ajánlani, mivel az a mi nemzetiségi viszonyainkba is teljesen beillik.

A választásokkal kapcsolatosan megemlítem, hogy miként köztudomású dolog, hogy a kormány, a képviselô mandátum tartamát jövôben öt évre akarja kiterjeszteni. Vannak többen az ellenzék részén is, kik bizonyos föltételek teljesítése mellett kézik lennének ezen törvényt megszavazati.

En határozottan kijelentem, hogy azt még így sem vagyok hajlandó elfogadni, — mert ha hazánkban már három év alatt annyira képes a független gondolkozás elpösványodni, hogy a törvényhozók nagy

rőse saját érzelmeinek és önálló véleményének feloldozásával magát egyetlen ember akaratába tudja befelgyasztani, akkor az öt éves mandátum mellett én más üdvőt neui várhatnék, mint Tisza Kálmán diktatórságának dekredálását.

A külföld e tekintetben reám néve nem irányadó, mert valamin minden organikus testnek vérkeringése saját egyéniségéhez alkalmazkodik: úgy Magyarország képviselőházának a hagyományos és az 1848. törvényhozás által is eltagadott három év legjobban felel meg.

Nem elég érv, a finanziaális szempont sem. A kinek kedve lett pénzét korteske desre és megvesztetése költeni, ám tegye — A gyakoribb választások e tekintetben mindenesetre csak mérseklőleg fognak hatni. Az állampénztár természetesen nem fog vele vesztelni, mert hiszen kormányunknak ily czélokra való fukarsága nagyon ismeretes.

Beavatottabb körökben hírlík az is, miként a kormány a közigazgatás reformjára vonatkozólag szintén szándékozik egy törvényjavaslatot beterjesztetni.

Mintán azonban ennek sem lényegéről sem terjedelméről még csak megközelítő fogalmunk sincsen, korán lenne róla más ítéletet mondani, mint a belügyminiszter e szakban már ismert alkotásainak mértékét alkalmazni.

Az Ausztriával újabb kötendő vám és kereskedelmi szerződés felmondásának ideje közeledvén, és a tárgyalások azt megelőzőleg a két kormány közt már megkezdődött, mindenki aggodalommal tekint a jövőbe — önként merülvén fel azon kérdés, vajjon az ország gazdasági kereskedelmi és ipar viszonyai fognak e ennek következtében javulni, — vagy megmaradnak e továbbra is eddigi alárendeltségünkben? mely sem a pártással, — sem az igazsággal meg nem egyezhető.

Az igazságok hódolni akarván önmaguk elismerésnek, hogy a kormányának anynyi arányokai között tagadhatlanul van egy fenypontja is, az országos kiállítás. — Erre a nemzett joggal búsoske lehet, mivel aának sikerét a külföld is osztatlan elismerésben részesíti.

Magyarország minden téren igazolta munkafelkészítést és nem egy tekintetben versenyképességet is.

Adja isten, hogy a hozott nagy áldozatokkal szemben az állam legalább erkölcsileg, az egyes kiállítók azonban anyagilag is leljék meg méltányos számlájuk kiegyenlítését.

Ezek után tanusított kegyes figyelmeket megköszönvén és nagyrabecsuult bizalmukat továbbra is kikérvén, szabad legyen Önökhöz befejezésül még egy forró óhaj tüssal fordulni.

Minden pártnak ereje az egyetértésben rejlik, az egyetlenség bármily alabban bontlást idez elő, Önök uraim a képviselőválasztás alkalmával az egyetértésnek példátlan tanuságát szolgáltatták. Nem tekintetkedés a vallás, nem a nemzetiségi különbségre, lemondtak minden személyes érdekről, és ezért egyhangu győzelmet arattak.

De ha e győzelemnek gyümölcsét akarják szedni, úgy ez egyetértést ki kell terjesztani a közélet minden ágaira, a polgárság minden jogaira. A mult iránti tekintetből nem szabad elzárkózni a jelen követelményei elől, mert a jövőnek bizosítékát csak a meghamisítatlan igazság, csak az egyenlő mértékkel osztó méltányosság alapíthatja meg.

Es azért engelfek meg reménylenem, hogy midőn a már kiszóban álló törvényhatósági választások napirendre tüzetnek ki, Önök okkor is az egyetértés közös útján fognak haladni, és semmi sem leend képes önöket a testvériség fentartásában, az igazság gyakorlatában megtámasztani.

Gr. Apponyi Albert beszéde.

(Tartotta e hó 20-án.)

Temesvártot a legközelebbi ülésszak teendőiről mondtam el nézeteimet. Itt kiegészítései az ellenzék feladatairól általánosságban akarok beszélni.

Közvetlen feladata minden ellenzéki pártnak jelenleg abban áll, hogy intézménynek azon romlásának ellenszegüljön, és a közzellem azon sülyedését meggátolja, mely a kormány politikájából származik és hogy ezzel a nemzeti fejlődés alapjait megmentse. A kormány megrontja intézményeinket, mert ámbár magát szabadulvúnék nevezi, a nemzet szabadsága, jogainak fejlesztése alatta megakad, a delegációk hatáskörének (tágitása), a főrendiház oligarchikus behozatala, a választási szabadság biztosítékainak megteremtése nélkül képei ezen kormány alkotmányreformját, melyet sehoh a világon szabadulvúnék, de még konzervatívusnak sem, hanem egyenesen reakciónáriusnak nevezének. A gyilkosok és egyesülési jogot nem rendezte, hanem önkényének alávetve tartja. A törvénykezésbe nem hozza be az egyéni szabadság biztosítékait; a sajtószabadságot, ha fénynek nem merite is megtámaszni, időszakonként megszorítással fenyegeti. Összes törvényhozási kezdeményezésében hiába keresünk nyomát egy oly ténynek, mely szabadulvúnék címét igazolná. Egyszé üdvös, legnagyobbbészét idegen eszmék után létesített intézkedések mellett nem képes gazdasági fejlődésünk és pénzügyi kibontakozásunk feltételeit megszerzni, hanem fentartja azt a közzegadtsági viszonyt Ausztriával, mely mindkét irányban elfojtja a szabad mozgás lehetőségét. Az egész törvényhozási működésben az öntudatos reformtörökvés és az ideál helyébe a napról-napra élőkösödés és a befolyásos elemekkel folytatott politikai gschefelés uralma lépett. Ez pedig a nemzeti sülyedés képe. De rontja a közzellemet a kormányzat vezetésének egész iránya is, mely a közzegadtsági közegeit nem az állam, hanem a kormány szolgáinak tekintik, az ellenörzést velük szemben arra nézve, hogy támogatják-e a kormánypárt érdekeit, sokkal szigorubbán gyakorolják, mint arra nézve, hogy tisztviselői kötelességeket teljesítik, mely az állampolgárok politikai szabadságát, és különösen annak legfőbb nyilvánulását, a választási jogot, hol eöszzakkai eltiporja, hol furlanggal kijátssa; mely a megtámasztott szabadság bármily jogvédelméit is meghusitani iparkodik, a mint azt a honti eset mutatja, mely városok, vidékek egyesek érdekeinek figyelembe vételét a szervizmusztól teszi függővé. Ha mindezeket az apró tényezőket együttesen figyeljük meg, látjuk a vesztély nagyságát, mely éppen abban áll, hogy nem egy nagy katasztrófa fenyegeti közéletünket, a mely esetben könnyű volna a nemzet összes jobb elemeit ellentállásra lelkesíteni, hanem számtalan, egyenkint apró, de együttvéve hatalmas tényezője a politikai sülyedésnek.

Közéletünk azon elslánýtása, mely elleuifeleink politikai módszerének, úgy látszik, egyik alkotelmét képezi, a közvéleménynek ez által elért elatlatása küzdelmeink egyik főnehézsége, de egyzersminj azok szükségének egy zafólhatlan indoklása. Nem élünk most a gyökeres átalakulások korszakában és azért nem rendelkezhetünk oly nagy és lélesítő jelszavakkal, mint a minök a megelőző nemzedék szívét dagasztották.

A nagy átalakulások alapjai és főfala nemzetünk beléletében és közzjogi helyzetében boszsu időre létesítve vannak. De javítani és kiepteni még is keil, nem pedig rotáni és tespedni, a mint a kormány politikája teszi. Az elért jogokat biztosítani és a gyakorlatban valóságga tenni épp oly szükséges, mint azokat megszerzeni. Es ez az ellenzék feladata: fentartani a politikai ideálok kultuszát, a reformtörökvés mozgató rugóit a törvényhozás terén az uralkodó évtelven opportunizmussal szemben és meggátolni azt, hogy a kormányzatnak szabadsággellenes szelleme a szolgalelkűséget a nemzet kedélyébe átvigye s a nép által bírt alkotmányos jogokat irtó

malasztáa tegye. Ezen feladatok teljesítése folytonos érintkezés kíván a közönséggel, nemcsak a választások idején, de zónkívül is. De mindenek előtt szükséges az ellenzék elemek szervezése, még pedig nem a választási pillanatában, hanem idejekorán, hogy a kormánypártnak az államkasszából fizetett hivatalos kortes szervezettel szembe szállhasson. Ez a szervezet már megvan a dunán túli megyék legnagyobb részében és Hontban; létesült a délmagyarországi szomszéd-megyékben. Legközelebb létesítvúnék Bács-megyében, és be kell fejeznie lennie legkésőbb a jövő nyár folyamán az egész országban. Ez az ellenzék szervezkedés természetesen nem tetszik a kormányának és azért azt különböző ürügyek alatt megtámaszni és gyanusítani iparkodik.

Igy legközelebb a délmagyarországi ellenzék alakulását nemzetiségi vesztély előidézésével vádolták. Nem akarok erre kiterjeszkedni, mert az ellenzék sajtó erőlyes felszólalása és a szombolyai népgyűlés határozatai ezt a vádat a sajtóban is körülbelül élnémították. Csak egy megjegyzést teszek. Érzem minden politikai lépésünknél a lelelőség sülyát, könnyű volna nekem is, mint ellenzéknek, agitációnális czébból nagyobb jelszavakkal fellépni. Nagyból igényeket hirdetni, eget földet ígérni.

De éppen a felelősség érzeténél fogva nem teszem, mert nem akarok más ellenzékiférnak sorsára jutni, kiknek a kormánypádonkál elmondott minden szavakra a lehet olvasni ellenzékű idejűkben hrdetett ígéjüket, a mi igen alkalmatos arra, hogy a nép szívében a közép komolyaságába és őszinteségébe fektetett hit megőlesse. A felelősség érzete kísért délmagyarországi utamban is, és felelek annak minden, a magyar államzsemre vonatkozólag beállható következményeiért. De ellenlelmet a hatalom bitóriúit kérdezem, hogy ok miként felelnek kormányzatuk gyümölcséiért éppen a nem magyar ajku lakoság szellemére nézve? Miként felelnek azért, ha ott a nép előtt a magyar állam egy részrehajló hatalmukoköz közzegadtsági alakjában jelenik meg, mely a honpolgárok törvény biztosította szabadsági jogait tiporja és melynek visszalészei ellen, ha azok politikai pártérdekekkel függnek össze, törvényen uton orvoslás egyáltalán nem nyerhető?

En ezen felelőség mellé állítva az enyémet, nem csak könnyen viselhetem azt el, de meg vagyok győződve, hogy a magyar állam ügyének tehető legnagyobb szolgálat azon kormányzat megbuktatása, mely azt oly kevéssé méltóan képviseli. Azért budiztom önöket újból a kitartásra és szervezkedésre az ellenzékű zászló alatt.

Közegészségügyi állapotunk.

Szebbnél-szebb, üdvösbnél-üdvösebb intézkedéseket látunk már e téren megtenni. Fajunk satnya fejlődése és a nagyműrév haladósága, aggodalommal tölté el minden honfűkebelét s egészségügyi kormányunk sem nézheté ezt indolenciával, hanem komolyan kezdett a szomorú tények fölött uralkodni.

Közzegadtsági uton lettek kísérletek téve a bajok elharapódzása ellen, majd a tanítóképzőkben lett az egészségátan tanítása elrendelve, hogy annak tanait néptanítónk átírdetve a nepiekolaba, majdan egészségesebb fejlődésű nemzedékeket nevelhessenek. Az utóbbi időben pedig azon eszme pendített meg, hogy az egészségátan a közepiskolákban egy és szakférhu által adassék elő, m természetesen azt involválja, — hogy e czébból az egyetemeken egy külön tanszék illete tanítoanyag állítanak fel azon orvosok részére, kik magukat ezen feladat teljesítésére szánják.

Az iskolától várjuk tehát a gyökeres javulást s ez meg is fog felelni a hozzákötött várakozásnak, csak az iskola nemes törökvései a későbbi életben folytatott életmód által hajótörést nem szenvednek.

Nem akarok az alkalommal reflektálni a tülerheltségre, mely iparos segédekét tanonczaink és gyári munkásaink egészségét

idő előtt alálassza; mert ez csak hátramaradtsunkat jelezné a külfölddel szemben, hol is a munkaidő a lehetőképen szabályozva van. Már csak azért sem kívánom azt szellőztetni, mivel iparunk ez idejűleg még csak cseccse-mokorát éli, óvakodnunk kell tehát minden-nemű fálkapasoktól, a melynyben remélhetjük, hogy a kivart reformok előbb-utóbb úgy is létesülnek e téren.

Loyen szabad ez alkalommal szót emelni a nép azon rétege érdekében, kiknek rejtkeihez a humanizmus jöttevő sugara még eddig el nem hatolt: ezek pedig az egyes pusztákban és uradalmaikkal alkalmazásban levő béresék, szolgák. Ezek ám valódi pártai a társadalomnak; mert eltekintve a buza-vonától, melynek éjjel-nappal, tikkasztó hőségeben, dermesztő hidegben, viharban és fergegében kitéve vannak, — még azt sem élvezhetik, hogy terhes napi munkájukat befeljezve, egy egészségös lakszobában pihenhetnék ki a nap fáradalmait. Néma borzadalommal szemlétem nemrég egy kis béreslakor. Mintegy 6—7 méter hosszú és 4—5 méter széles egyteleneleg nedves, korhadt levegű szobácskában 3 — éppen több tagból álló család volt, tyukjakkal, libakkal" stb elhelyezve. Az egy ablak oly kicsiny, hogy azon keresztül vajmi kevés vilagság és levegő juthatott lopva a lakszobába.

Világosságtól, levegőtől megfosztott helységeben képzeltelhető és egészségös fejlődés, elértes és életképes nemzedék?

Kívánatos tehát, hogy ezen állapotok valahára megszüntetessenek, a földbírtokosok és bérlők pedig a legszigorubb ellenörzés mellett szorittassanak cselősdéjüknek egészségös lakásokat adni; miáltal ezek egészségös fejlődést mozdták elő és maguknak kitartó munkásokat biztosítanak. Mig azonban ilyenmű intézkedések nem hoznánk, addig az egészségátan tanítása csak a pusztában elhangzó szó, közegészségügyi állapotunk pedig továbbra is csak pang.

Bodrogi Ignác.

Budapest, szept. 20.

Kialltásunk lényeg erkölcsi sikerei közt a legnagyobb jelentőségű és legörvendesebb bizonyára az, hogy a nyugati nemzetek közvéleménye, mely eddig sok tekintetben balnézeteket, sőt igazságtalan félfogást talpált hazánk törtorékevény irányában, most országos tartulnok alkalmából az igazságos megítélés medtrébe kezd atcsapni. A külföld sajtójának legtekintélyesebb közegei a tisztelet és elismerés hangján szólnak Magyarországot művészet és tudományos fejlettségéről és komoly ipari haladásairól és a mit egy évtized alatt csak elvéte tudunk elérni, annak most naponta örövendhetünk; az európai sajtó kimertíthetetlen elismeréssel árasztja el hazánkat és osztatlan ítéleteivel lekesitvén sorozza nemzetünket az európai kultúrnek közé. Ez kétségteleen a leghatalmasabb vivmányos országos tartulnunknak, a melynek immár teljesítve látjuk ama hivasását, hogy kulturális fejlődésünk, anyag és szellemi állapotaink való képet tarja a külföld szeméi ele. E rokosnuzves elismerés egy újabb tanueveléi talakozunk a francia sajtó egyik legtekintélyesebb közönyének, a „Temps"-nak legutóbbi számában, a mely beható czikkben foglalkozik hazánk művészetével és iparával.

Van-e Magyarországnak nemzeti műrészte és nemzeti ziesen alapuló ipara? Ezt a kérdést veti fel a „Temps" írója, rautalva arra, hogy vannak nemzetek, a melyek a művelődés szükséges voltának tudatára ebrdvé, hirdelen ravetek magukat a kultúra munkájára, de reudszerteiellen, zürzavarosan foglalkozza hozzá a nehéz műtáz ez az eredmény az lett, hogy a civilizációnak csak töredéket tudtak elkapkodni, de saját nemzeti kultúrát létesíteni nem tudtak. Magyarországnak azonban van nemzeti művészet és a nagyományok által megszüentelt nemzeti ziesle. A czikkro ismerteti ezutan agyag-, porcelán- és majolika mű-íparunkat, a mely szerencsésen sajátította el a régi Pannónia talajában talált ókori műkincek stíjét és for-

maít. Keramikus házi iparunkról azt mondja, hogy formái felbőn iparunk hasonlítanak a Délfranciaországban üzemeltető gyagyapár iparához és a díszítés és mod.lírozás is hasonló hozzá annyira megy, hogy el sem hitte volna, mikép e tárgyak nem Franciaországból hozták be hazánkba, ha iparüzemeink tisztviselői nem biztosítják a legünnepélyesebben róla, hogy e tárgyak hazánkban észadok óta így készítettek. Érdekes hasonlóságot fedez fel a czikkirő a magyar népbutorok stíljé, díszítésé és festésében is. E butorok — ugymond — majdnem teljesen olyanok, mint az arabok butorai és láttukra az embert azt vélné, hogy valamely Algírbéli falu szobájának belseje van szeméi előtt.

Azután fejtegeti, hogy a magyar butorok, szőnyegek, ékszerök, zománcok mennyire megőrizték régi keleti jellegöket. Az érdekes czikk a német ipar befolyására utal s azután így végződik: „Németségű kereskedelmi s ipari beteljárása ellen legtöbb sikerrel küzdhetne itt Fra. czországról. Tarsadalmi tekintetben a magyar nép rokonszenvű birjuk és a barátságos tüntetések zajosága miatt nem kell az érzelmek ösztönzését kétségbevonnunk. A mező gazdaságokban, a bányáknál ügyes mérnökök kitünő állásokat szerzekenek, nupari czikkieink szivesen vennék és a nagyipar bizonyos ágai, így nevezetesen a gazdasági géppár fontos piacot találhatnának. De Magyarországon épp úgy, mint sok más országban, ugyanazon okok gátolják iparunk teremtélését. Francia ügynökök, alkuszti, kereskedő-utazók alig látják, mi a német és angol ügynökök egészen elarusztják az országot. És ezek bantulus művészek a rabeszlésben. Egy pesti kereskedő, a ki igen alaposan ismeri a párisi iparalalm, ezt mondán nekünk: „Olyanok vagyunk, mint a guillotine par persuasion (a kit rabeszlének szép szóval, hogy guillotinizotassa magát), mert ha az ajtón kikölik őket, visszatérnek az ablakon és képesek volnaák akár a kémenyen.

Aratás előtt a Dunapart tele van angol gazdási gépekkel, melyek a Fekete-tenger kikötőiből a Dunán feljöttek. Az angol ügynökök próbara kínálják, tizenkét havii fizetési határidővel és évenként óriási újleteket csinálnak. Így all a dolog egyeb ipari czikkekkel is, melyeket a külföldiek az itteni vesők utatissai szerint gyártanak. Ezen utazó ügynökök mind beszélnék magyarul; sok idegen özegnek állandó képviselője van Budapesten; az egyik bécsi képv. nagy palotát építettett. A francia gyarmat néhány francia tanárból és pinczereből áll. Bécsben sincs különben; eiseleő ember aig van hat; s a háromszaz mag egybe hivatalnok, tolmács, komornyik vagy pinczér. A németek mindennit észével találkoznak; a legkisebb magyar ismának is megvan a maga német gyarmat, melynek boldogulása a szoros szárdarításban rejlik. Abban rejlik a mi kivétel kereskedelmünk hanyatlása, hogy mi nem megyünk külföldre, mint az angolok és németek; ezek bebarangolják az egész világot, ahol csak adni és venni lehet, s mikor a mi humorisztikus írónak azt állítják ironikusnak, hogy az a Cneops piramisán és a Jungfrau tetefen hirdetik szappanainkat, akkor dicserelet adoznak az angol nemzeti ipárnak.

H i r e k.

Martonfi Károly örsz. képviselőnk f. hó 20-án d. e. sz. Harmóság teren tartott beszámolóját, valaminé Apponyi gr. gyönyörű beszédét lapunk mai száma közli.

Vasárnap délután gróf Apponyi Albert vasárnokból Apatinba ment, hogy több kocsi kísérettel ki. A kíséretben csupán „nehány a világot sem elsőrendű mesterembert” volt — mondja a másik helyi lap. Termeszetezen ha talpnyalók lenének valamennyi „a legelső rendű iparos” lenne. Meg aztán, ha valamely mameluk embert kísérték volna ki, úgy nem csak hogy az igazat mondta volna el az illető lap, de sőt szőnyű túlzással beszélt volna. Mert, a ki csak vak nem volt, láthatta, mennyien s kik voltak azok kik a kocsiakon

ültek. — Az apatini kerület választóbíró egy 12 tagu deputat, élén Boldizsár Pál ügyvéddel, Szemő Ist. Lakására jött, kikkel egyetemben indultak pártelnökünk lakásáról Apatinba felé. Műk a zombori határon 130—140 kocsi s nagy számú lovasbandérium várta őket, hol Rudits Mihály apatini ügyvéd gr. Apponyi, Will József községi bíró pedig képviselőjük, Szemő Gyulát üdvözölte. — Prgl.-Szl.-Iván község részéről Gasmann József és Bezdán részéről Ligeti Sándor, az apatini tüzoltók részéről dr. Kék László üdvözölte a vendégeket. A menet Apatinban Rudits Mihály pártelnök lakásánál állott meg, honnan a község házába mentek, hol Szemő Gyula, a kerület képviselője német nyelven tartott szép beszédet. — Innen a piactérre vonultak, hol Apponyi gr. magyar és német nyelven tartott lelkes beszédet. A beszédek (a szomszéd községből is voltak többen jelen) 3—4000 lelek hallgatta végig. Hogy a fogadtatás („Bácska” szerint) zajos és lármás volt, igaz. Mi azt hisszük, a hol ritkán látott kedves vendégeket, oly nagy tömeg fogad, mint a mennyi ott gyűlt egybe, nem lehet csendes a fogadtatás, kivált, ha az eljenzésből minden ember megkívánja a maga részét. — Aztán meg nem is volt Apatinban ingyen mulatság. — Az ellenek férfiai, — ha fogadtak, nem fogadják s isznak-essnek a más pézén, — mint a mamelukok a kormányán, hanem kiki viszonyához mérten rója le a tisztelet és vendégszeretet adóját. — Egyébektől erre még visszatérünk.

Dr. Haynald Lajos biboros érsekünk, Majorossy István pápai pralut és c. tinnii püspök, továbbá titkára Schön Lajos pápai kamaras kíséretében és hó 17-én az esti vottalú ujvidékre érkezett és nyomban utána Kamenczára hajtattak, hol szepit. 18-án gr. Karacsonyi Guido temetésén, fényes segédlettel a gyászszertartást végzte. Ugyancsak pénteken esti 1/6 órákor kíséretével együtt Ujvidékre ment a Bende Imre apát urnál szállott meg, hol a magyar főgymnasium tanárkara, a clerus, az elemi iskolák tanítói s a hitközség küldöttsége tisztelegtek őt eminenciájával. Eghyzmegyéknek biboros főpapja szombaton a reggeli gyorsvonattal utazott vissza székhelyére.

Staab Bela Zombori óraművésznek a mult évben Apatinban fennállott üzletét kirabolták. A tettesek és hó 21-én kerültek elő és a kapitányi hivatal által letartoztaták.

A rendőrség figyelmébe. Általános a panasz a község körében, hogy a kofák előzékenysége (?) miatt a piactra behozott élelmi czikkieket és gyümölcsöt sem lehet venni, mert erőnek erejével elvisznek mindent. Talán a község iránt tartozó kötelességből lehetne rendőrileg és visszaéléseket ellenőrizni és megakadályozni.

Mraovits Theodosius a szerb királyság M trophajta f. hó 11-én incogitú Bajára érkezett és a nem rég elhunyt Szvetozár testvére lelki örveért gyászistenit tiszteletet tartott.

Megszökött rabok. Az ujvidéki kir. törvényszék börtönéből és hó 13—14-én közi éjjel, közvetlenül a hivatalos börtönvizsgálat után 3 rab, nevezetesen Zöldi Janos 7 évi fegyházra ítélt, Mirkovits Ilija s Jovanov Szima 1. foklag elítelt rabok megszöktek. Ez utóbbit még ugyanazon éjjel egy éjjeli ór, ki mint volt rabtartás ra ismert, elfogta. A másik kettő körözöttik.

Oláh furlang. A közkelekedésügyi miniszter körrendeletben értesíti az összes posta-hivatalokat, hogy a Bukarestbe megjelölő „Literaturul” című újság a t. év március havában kitiltott „Untarea Nationala” lappal és a Plojestiben megjelölő „Adeverul” a mult év januar havában kitiltott „Natunea”-val azonos, minélfogva az új címek alatt hozzágy érkező lappeldanyokat egyenesen a posta igazgatósághoz kell küldeni.

Bajára a téli időnyre a színház kibérelése tárgyában Simándy Ignác jelenleg Szegszárdon működő szingagató és Arányi Dezső pécsi szính. is folyamodtak.

A zentai hitelszövetkezet czégbetegyezése kérelmét a szabadkai kir. trvszék megtagadta.

Toth Béla szingagató Szabadkán f. é. október hó 10-én kezdte meg előadásait.

Az ujvidéki kir. trvszékí és az ezau trvszékhez tartozó jbirósi gyefházakban levő rabok részére jövő évre szükséges élelmézés szállítása ügyében f. é. szeptember 17-én zárt ajánlati tárgyalás fogtrtatni.

A marha-állomány Bács-Bodrogmegyében a következők: Szarvasmarha, magyarfajtá 141,888, nem magyarfajtá 4744; Bivaly 4, Ló 137,791, Szamár 1671, Sertés 253,213, Juh és birka van 461,590, Kecske 212.

A palánkai önkéntes tüzöltő egylet által f. é. október hó 10 és 11-én. — tizenkét évi felneállásának méltó megünnepelésére rendezendő nagy néptünneplyre az előkészületek soronyan haladnak, s az ünnepély már is improzúós és nagyszöruének igérkezik. A vor senybirók Uhlyárik Imre, Szlavi János és Hipp Dezső urak. A gyönyörű előképek és a műkedvelői szini előadások szükséges pompás díszleteket Eisenhut Ferencz festő művyszórt tartózkodása alatt szivességből festi, ezenkívül pedig közre is működik. A tombola nyerenymű tárgyakat Palánkának nemes hölgyei ajánlották, s több 200 szebbnél szebb nyerenyműből fog állani.

A budapesti magyar dalcsarnok az utazván városunkon, néhány előadást tart a színházban. Első fellépése ma lesz. A program igen változatos tartalom. — Illusztkó, hogy e jeles tésület, ép úgy ki fogja vivni városunk közönségének elismerését, mint azt a többi magyar s ausztriai nagy városokban is kívívta. (Helyiyrák a szinlapon olvashatók.)

A bajai törvényszék visszaillesztása érdekében élénk mozgalom indult meg Baján a polgárok között.

Hálóba került szarvasbika. A bajai halászok f. hó 10-én a Dunán halászzattal foglalkoztak; egyszerre csak egy gyönyörű szarvas sebes futással a meredek partról a Dunába vetette magát és a kiterjesztett hálóba bukokódott, a megletett halászok csakhamar magukhoz térve, a hálót összevonták, és erős küzdelem után a hálóba került 6 éves gyönyörű vadállatot élve kifogták.

Külföldi vendégek Szabadkán. A budapesti tenyészmarha, hizosértés és tejtermék kiállításkora érkezett nagyobb számú külföldi gazdák, kirándulásokban és hó 15-én Szabadkát is utba éjtették, hol a szabadkaiak részéről kiváló fogadtatás-és vendégszeretemben részszültek.

A légszész berendezése tárgyában Baja város tanácsa és egy külföldi vállalkozó között tárgyalások vannak folyamatban.

Boudet kapitány, világhírű léghajós városunka érkezett s itt egy előadást szándékozik tartani. — Ajánlatra nem igen szorult Boudet. Elég ajánló levél számára a külföld s hazánk nagyobb városában elért sikere. — Mert bárhol lepett föl eddigéig, s bárhol mutatta be vakmerő produkációját, mindennit a legnagyobb dicsérettel nyilatkoztak felele a lapok. A felszállás f. hó 27-én d. u. fél 4 órákor vasárnap lesz a „Dévay” kertben.

Szerencsellenség. Az ág. templom építésénél Ujvidéken és hó 15-én lezakkad az állvány, s a rajta állók, száma ötven és közben mindannyian megsérültek; nevezetesen Drach Janos vállalkozó mindkét lábát törte. Czoczek János és Feuchner Gusztáv súlyos, ketten pedig könnyű sérülést szenvedtek.

F. hó 19-én d. u. 5 órákor vezette oltarhoz Berger Antal tanító a kedves Gráf Anna kisasszonyt, helybeli tanítónő.

Betörés. F. hó 16-án reggeli 3 óra tájban, Rác László, bajai pekemester vásártéri hazának utcai ablakon ismeretlen tettes betört és a szobából 3 öltözék férfi ruhát és 300 ft készpénzt elvitajolt. A gyanú Stétó András bikaosi és Helle Sándor zombori ismereti kártyasíró iranyult. Káros jelentésért tavrirlagt rögtön megkerestetett a zombori rendőrhatalóság, honnan a azon távirati válassz érkezett az ottani rendőrséghez, hogy fentvezetett két embert a betörést előző napon vagyis f. hó 15-én Zomborból Madarason át Bajára indult körútra. Hogy mily jó szándékkal jöttek, Rác László valja a kárát. A legszörűbb nyomozás, minden irányban, folyamatban van.

Egy nemotországi okleveles tanítónő oktatást öhajt adni a francia és angol tárgyalási nyelven. Bővebb értesítést ad e lapkiadóhivatala.

Özveg Markovics Marina uróné tulajdonában levő ház a belvárosban, Zarándok utczában, mely áll öt szobából, konyhából, és egy udvari lakásból, szabad kézhöl eladó. Bővebb értesítést ad Perviz Sándor helybeli ügyvéd ur.

A kihágások felett itélő közigazgatás hatóságok, a kihallgatott tanukat valamó saikra meghitteltethetik. E kijelentést a Magyar Közigazgatás című hetenkint megjelenő szaklap közlése szerint a belügyminiszternek Torontálmegyé közönségéhez 1885. évi 1091. kihágási szám alatt kibocsátott rendeletének következőleg hangzó része tartalmazza: A megye alispánja 1882. évi november hó 24-én 489. kih. sz. alatt kelt jelentésében az irant feltévilagostott, vajjon a közigazgatási hatóságok hatáskörében utalt kihágási ügyekben az eskű az eljárásra bivatott első fokú közigazgatási hatóságok előtt lehet-e? E jelentésre, tudomásvetél és megbízhatas végett a következőben kivántam a megye közönségének válaszon. A közigazgatási hatóságok hatáskörében utalt kihágások esetében követendő eljárás szabályozása tárgyában az igazságügyminiszterrel egyetértőleg kibocsátott 38,547 ex 1880. számú belügyminiszteri rendelet 66-ának szövegezéséből kétértelműen, hogy az 1880 XXXVII. t. cz. által a közigazgatási hatóságok hatáskörében utalt kihágási ügyekben a tárgyaló hatóság személy a felelőt, tanultot és szakértőtől az eskűt kiveheti. Az eljáró közigazgatási hatóság által kivett eskűminta a bíróságok által használt eskűminta alkalmazandó. Ugyane rendelet második részében pedig az a kijelentés foglaltatik, hogy: a vadászati kihágások esetében követendő eljárásra nézve és a fentebb hivatozott 38,547 ex 1880 sz. a. belügyminiszteri rendelet az irányadó, — megjegyezve, hogy a vadászterület felvigyazatavall megbizott személynek, csakis álti alatt teendő valamósa és addig bír bizonyított erővel, mi annak ellenkezője be nem bizonyítatik.

Lakodalmi kaland.

Egy zombori Cs. neví polgár különös módon utba vezetett egy úrnót, a ki férjétől már évek óta elválva él, és felőle mit sem hallott. Ugyanis egy lakodalm alkalmával Zomborban Cs. be lett mutatva a vendégeknek, többek közt egy igen csinos ifjú hölgynek, ki magát Lengyelnek nevezte. Cs. a bemutatás után L-nétől kérte után tudakozódót; mire a nő nagy búsan azt felelé: hogy biz az ő férje véle már 4 év óta nem él együtt — elhagyta, s most állítólag a csendőségénél van alkalmazva. Erre Cs. azt mondá, hogy ő neki van egy ismerőse Bezdánban, kit szintén Lengyelnek hívják.

L. né. De férjemet Lengyel Józsefnek hívják.

Cs. Barátom neve is Lengyel József. L. né. Rosszat sejtje, tovább fűrkészt és azt mondá, hogy az ő férje ezöltő katona is volt.

Cs. barátja Bezdánban szinte szolgált mint katona. L. né. Férjem kerék arcu, szép barna, fiatal ember ketöke kis bajusz visel.

Cs. Barátom egészen így néz ki, mint a hogy asszonyom férje külsejét leírja; de barátom Lengyel József két hónap előtt meg-nőssül.

L. né. Erre egészen elkomorodott, az igen gyánús s öszvegző okok és indokok folytán tüstént elhatározta, hogy ő férjét lelkerés Bezdánban, ki ott egy ketős hazasság büntényét követte el. — Jó barátne is volt, a ki L-né másnap elkísérte.

Bezdánba érkeztek, és ott a nagy vendéglős bérliótól — mivel kiléküt egyleőre tudatni nem akarták, — Cs. által mondottakat mindenben megismertőve hallhatták.

Ö az t. ó. az t. kiáltá fel dühösen L. né. De tovább nincs halasztani való időm, el megyek a plébánia hivatalba ott majd kiviláglik az egész ügy.

A plébánosnak elmondá az általunk leírt eseményeket, kérve őt, miszerint a szobán levő Lengyel Józsefnek szülétsi és esketési bizonylatát adná ki neki, — mert ez ember nem más, mint az ő elhagyott férj, ki most minden esetre hanem önyítványon alapján egy másik nőtt vett hitetvársul, kinek örökké tartó szerelmét és hűségét esküdött.

A lelkes s rosszat sejtve, legczészerűbbnek találta, Lengyel Józsefet magához hivatni, Lengyelné vagyának nettóváját teljesedésbe menni látta, s a midón így gondolatokba elmerült, az ajrón halk kopogás volt hallható. — Szabad! kiáltá föl Lengyelné — a házi gazdát megelőzve. Erre belép egy igen

